

การส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกรอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง

การะเกด เดชกมล^{1*} พลสรานู สรานูรมย์ เฉลิศักดิ์ ตุ่มหิรัญ¹

¹ เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*ผู้นิพนธ์หลัก E-mail: manudrainam_donut@hotmail.com

รับบทความ: 24 พฤษภาคม 2568

แก้ไขเสร็จ: 2 สิงหาคม 2568

ตอบรับบทความ: 5 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) การรับรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียน (3) ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตทุเรียน (4) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียน และ (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะ ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ปี 2565 จำนวน 712 ราย กลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน ที่ความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้จำนวน 159 ราย การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54.30 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.20 คน ส่วนใหญ่จบการศึกษาประถมศึกษา ปริญญาตามบรรพบุรุษ มีเอกสารสิทธิ์ของตนเอง พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 5.40 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นสวนเดี่ยวและปลูกทุเรียนสายพันธุ์หมอนทอง แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.50 คน แรงงานจ้างเฉลี่ย 3.8 คน รายได้รวมภาคการเกษตรในปี 2565 เฉลี่ย 1,621,245.28 บาท/ปี รายจ่ายจากการผลิตทุเรียนเฉลี่ย 482,298.55 บาท/ปี เกษตรกรร้อยละ 84.9 มีเงินทุนของตัวเองและมีหนี้สินเฉลี่ย 1,268,987.34 บาท จาก ธ.ก.ส. (2) การรับรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียน ในระดับมากที่สุด ประเด็นด้านการกำหนดราคา (3) ต้นทุนการผลิตทุเรียนเฉลี่ย 316,504.28 บาท/ปี และผลตอบแทนการทำสวนทุเรียนเฉลี่ย 2,708,438.51 บาท/ปี (4) ภาพรวมความต้องการการส่งเสริมระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) โดยการสนับสนุนปัจจัยการผลิตระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาส่งเสริมการเกษตรระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และความต้องการด้านการตลาดระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) (5) ภาพรวมปัญหาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียน ระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$) โดยด้านน้ำและดิน ระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) รองลงมาด้านการปลูกและดูแลรักษา ระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) และด้านการตลาดระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) ข้อเสนอแนะด้านการผลิตความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตมากขึ้น มีการตรวจสอบคุณภาพของผลทุเรียนที่ส่งออก และภาครัฐควรส่งเสริมการส่งออกทุเรียน รวมถึงการส่งเสริมและพัฒนา Application ที่เกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียนที่สะดวกและเข้าถึงง่าย การวิจัยนี้สามารถศึกษาและแนะนำวิธีการจัดการสวนทุเรียน การใช้ปุ๋ย และน้ำที่เหมาะสม การป้องกันศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยวที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่และคุณภาพของทุเรียนให้เป็นที่ต้องการของตลาด ตลอดจนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เกษตรกรมีองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิตทุเรียนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การส่งเสริมการผลิตทุเรียน, การส่งเสริมการตลาดทุเรียน, ความต้องการการส่งเสริม

EXTENSION OF DURIAN PRODUCTION AND MARKETING OF FARMERS IN WANG CHAN DISTRICT, RAYONG PROVINCE

Karaket Detkumphon^{1*} Phonsaran Saranrom¹ Chalernsak Toomhirun¹

^{*1} Agricultural Extension School of Agriculture and Cooperative, Sukhothai Thammathirat Open University

^{*}Corresponding Author E-mail: manudrainam_donut@hotmail.com

Received: May 24, 2025

Revised: August 2, 2025

Accepted: August 5, 202

Abstract

The objectives of this research are to study (1) The social and economic background of farmers. (2) Awareness and practices related to durian production and marketing. (3) Costs and returns in durian production. (4) The demand for support in durian production and marketing And (5) Problems and recommendations. The research population consists of farmers registered with the Wang Chan District Agricultural Office, Rayong Province, in 2022, totaling 712 individuals. The sample size was determined using Taro Yamane's formula with a margin of error of 0.07, resulting in 159 participants. The sampling method used was accidental sampling. Data were collected using a structured interview questionnaire. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, minimum, maximum, mean, standard deviation, and ranking.

The results of the research showed that (1) The majority of farmers are female, with an average age of 54.30 years. The average household size is 3.20 people. Most have completed primary school education and cultivate durian according to ancestral practices. They own land with legal documentation, and the average landholding is 5.40 rai. Most farms are single-crop durian orchards, primarily growing the Monthong variety. The average household labor force is 2.50 people, and the average hired labor force is 3.8 people. The average agricultural income in 2022 was 1,621,245.28 baht per year, with average durian production costs of 482,298.55 baht per year. 84.9% of farmers have their own capital and an average debt of 1,268,987.34 baht. (2) Awareness and practices related to durian production and marketing were highest regarding pricing issues. (3) The average durian production cost was 316,504.28 baht per year, with average returns from durian farming at 2,708,438.51 baht per year. (4) The overall demand for support was high ($\bar{X}$ = 3.99), with the highest need for support in production factors ($\bar{X}$ = 4.28), followed by agricultural extension support ($\bar{X}$ = 4.10), and marketing support ($\bar{X}$ = 4.09). (5) The overall issues in durian production and marketing promotion were significant ($\bar{X}$ = 3.49), with the most pressing issues in water and soil management ($\bar{X}$ = 3.75), followed by planting and maintenance ($\bar{X}$ = 3.70), and marketing ($\bar{X}$ = 3.60). Recommendations for production include increasing knowledge of production technologies, inspecting the quality of durian exports, and government promotion of durian exports. Furthermore, the development and promotion of applications related to durian production and marketing should be convenient and accessible. This research can study and recommend proper durian orchard management practices, including appropriate fertilizer and water usage, pest control, and correct harvesting methods, in order to increase yield per rai and improve the quality of durians to meet market demand. Moreover, continuous development will help farmers gain new knowledge and technologies for sustainable durian production.

Keywords : Durian production extension, durian marketing extension, needs for extension

ความสำคัญและปัญหา

ทุเรียน ถือเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญต่อภาคการเกษตรของไทยที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง ทั้งภายใน และต่างประเทศ เป็นผลไม้ที่มีเปลือกเป็นหนาม เนื้อสีเหลืองทอง รสชาติเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์ เนื้อทุเรียนจะแน่นรสหวานมัน ทุเรียนเป็นผลไม้ที่จัดอยู่ในกลุ่ม Tropical Fruits หรือกลุ่มผลไม้ในเขตร้อนชื้น ถือว่าเป็นผลไม้สำคัญของประเทศไทยที่มีราคาสูง นอกจากบริโภคในประเทศแล้ว ยังส่งออกทำรายได้ให้กับประเทศในแต่ละปีจำนวนมาก (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2563) ซึ่งพื้นที่ปลูกทุเรียนทั้งประเทศของไทย ในปี 2565 มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 1,340,692 ไร่ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว จำนวน 943,765 ไร่ ผลผลิต จำนวน 1,246,098 ตัน และมีปริมาณการส่งออกทุเรียนในปี 2565 จำนวน 916,850.57 ตัน มีมูลค่าการส่งออก จำนวน 125,818.51 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

กรมชลประทาน (2562) ระบุว่า จังหวัดระยอง มีความเหมาะสมของสภาพดิน พืช อากาศที่เอื้ออำนวยและสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสม เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีผลไม้ชั้นยอด มีสภาพเศรษฐกิจดี มีรายได้ต่อประชากรสูง ซึ่งหนึ่งในรายได้สูงนั้นมาจากการส่งออกทุเรียน โดยอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ก็เป็นหนึ่งในอำเภอที่มีการปลูกทุเรียนเป็นอันดับต้น ๆ ของจังหวัดระยอง ซึ่งมีจุดเด่น คือ เกษตรกรมีความรู้ ความชำนาญในการปลูกทุเรียน มีเกษตรกรต้นแบบ และแปลงต้นแบบที่มีองค์ความรู้ด้านการผลิตทุเรียนคุณภาพ นอกจากนี้อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง มีพื้นที่ในการปลูกทุเรียน จำนวน 14,964 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 830 กิโลกรัม/ไร่และมีจุดรับซื้อทุเรียน จำนวน 20 แห่ง ถึงแม้ว่าอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง จะมีการผลิตทุเรียนออกมาจำหน่ายจำนวนมาก มีแหล่งรับซื้อในพื้นที่ แต่ก็ยังมีปัญหาในด้านการผลิตและการตลาด ที่เกษตรกรต้องประสบพบเจอ เช่น ปัญหาแหล่งน้ำเนื่องจากปริมาณน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติไม่เพียงพอ เพราะมีการปลูกทุเรียนเพิ่มมากขึ้น ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ขาดองค์ความรู้ในด้านการผลิตและการตลาด ทุเรียนคุณภาพดีตามหลักวิชาการ และการขาดเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม ส่งผลให้กระบวนการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร ปริมาณและคุณภาพลดลง ส่งผลต่อเกษตรกรผู้ผลิต ผู้ขาย และบริโภค

ดังนั้น การศึกษาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง จึงมีความจำเป็นเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและยกระดับการผลิตทุเรียนให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ตลอดจนพัฒนาระบบการตลาดให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและความยั่งยืนของอุตสาหกรรมทุเรียนไทยในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาการรับรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตทุเรียนของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตทุเรียนของเกษตรกร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการศึกษา ดังนี้

ทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรม (Innovation Adoption Theory) Rogers (2003) อธิบายว่าการยอมรับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 ประการ คือ (1) ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Relative Advantage) (2) ความเข้ากันได้ (Compatibility) (3) ความซับซ้อน (Complexity) (4) ความสามารถในการทดลองใช้ (Trialability) และ (5) ความสามารถในการสังเกตผล (Observability) ทฤษฎีนี้ช่วยอธิบายการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนใหม่ของเกษตรกร

แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) Kotler and Armstrong (2018) เสนอแนวคิด 4Ps ประกอบด้วย (1) ผลิตภัณฑ์ (Product) คุณภาพและมาตรฐานของทุเรียน (2) ราคา (Price) การกำหนดราคาที่เป็นธรรม (3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ระบบการกระจายสินค้า และ (4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การประชาสัมพันธ์และการสร้างตราสินค้า แนวคิดนี้ใช้เป็นกรอบในการศึกษาการตลาดทุเรียน

แนวคิดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (2564) กำหนดมาตรฐาน GAP เป็นระบบการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตทางการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 8 ประการ ได้แก่

แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวการพักรวมผลผลิต การขนย้ายภายในแปลง และการบันทึกข้อมูล

แนวคิดการส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2563) กำหนดวิธีการส่งเสริมการเกษตรไว้ 3 วิธี คือ (1) วิธีการส่งเสริมรายบุคคล เช่น การเยี่ยมเยียนเกษตรกร การให้คำปรึกษา (2) วิธีการส่งเสริมเป็นกลุ่ม เช่น การประชุม การสาธิต การฝึกอบรม และ (3) วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน เช่น การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อออนไลน์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วนิดา เจริญทอง (2560) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 57.4 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 48.02 ปี มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2.96 คน จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 1.84 คน แรงงานจ้าง 1.63 คน มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตทุเรียนในรอบปี 2560 เฉลี่ย 45,880.68 บาท

ประพันธ์พงษ์ ไหมเพย (2561) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกรอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ร้อยละ 63.2 เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.6 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีการดำรงตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 73.6 ถือครองพื้นที่ของตนเองและไม่มีเอกสารสิทธิ์ และร้อยละ 26.9 ถือครองพื้นที่ของตนเองและมีเอกสารสิทธิ์ และรวมพื้นที่ที่ถือครองในการปลูกทุเรียนเฉลี่ย 7.6 ไร่ มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.2 คน และแรงงานจ้าง เฉลี่ย 3.2 คน มีรายได้จากการขายทุเรียนสดเฉลี่ย 778,109.9 บาท รายได้ทั้งหมดจากภาคการเกษตรปี 2561 เฉลี่ย 846,852.6 บาท

พิกษา สารรักษ์ (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาพการปลูกทุเรียนของเกษตรกร ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกทุเรียนเฉลี่ย 678,428.57 บาท

ไพบูลย์ สติระโกศลวงศ์ และ พณมาศ ตริวรณกุล (2563) การจัดการการตลาดทุเรียนของเกษตรกรแปลงใหญ่ทุเรียน จังหวัดจันทบุรี พบว่า เกษตรกรร้อยละ 92.74 รับรู้การตลาดทุเรียนด้านการส่งเสริมการตลาด ร้อยละ 87.18 รับรู้การตลาดทุเรียนด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีการรับรู้การตลาดทุเรียนด้านผลิตภัณฑ์ และเกษตรกรร้อยละ 52.99 รับรู้การตลาดทุเรียนด้านราคา

ประพันธ์พงษ์ ไหมเพย (2561) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกรอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการขายทุเรียนสดเฉลี่ย 778,109.9 บาท ทุเรียนแปรรูปเฉลี่ย 23,756.9 บาท ลองกอง ลางสาด เฉลี่ย 41,173.8 บาท และมีรายได้อื่น ๆ เฉลี่ย 3,812.1 บาท รายได้ทั้งหมดจากภาคการเกษตรปี 2561 เฉลี่ย 846,852.6 บาท มีระดับความต้องการด้านการผลิตมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.52) รองลงมา เกษตรกรมีระดับความต้องการด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.56) เกษตรกรมีระดับความต้องการด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.21) และเกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.70) ตามลำดับ

วิรัตน์ ลีอากาศ (2564) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 55.9 เกษตรกรเป็นเพศหญิง

ณัฐริการ มากท่าแซะ และพวงเพ็ญ ชูรินทร์ (2564) ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกทุเรียนของเกษตรกรหมู่ที่ 13 ตำบลนาขา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ร้อยละ 50.5 เกษตรกรเป็นเพศหญิง

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ปี 2565 จำนวน 712 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) ที่เหมาะสมสำหรับใช้เป็นตัวแทนของประชากรการศึกษาโดยใช้สูตรตามวิธีการของทาโร ยามานะ (Yamane 1973 อ้างถึงในจินดา ขลิบทอง, 2554) ที่ระดับค่าความคาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 159 ราย วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยใช้วิธีการจับสลากตามรายชื่อเกษตรกรตามสัดส่วนในแต่ละตำบล

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้วิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสารวิชาการ บทความ ตำรา ทฤษฎี วรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียน และยังครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ออกเป็น 5 ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร สภาพทางสังคมของเกษตรกรเกี่ยวกับเพศ อายุ จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก เหตุผลที่ปลูกทุเรียน การถือครองพื้นที่ในการปลูกทุเรียนทั้งหมดในปี 2565 ประเภทของสวนทุเรียน และสายพันธุ์ทุเรียนที่ปลูก สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรเกี่ยวกับจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตทุเรียน รายได้ภาคการเกษตรในปี 2565 รายจ่ายในการผลิตทุเรียนในปี 2565 แหล่งเงินทุนในการผลิตทุเรียน และภาระหนี้สินภาคการเกษตร เป็นคำถามเป็นแบบปลายปิดและปลายเปิด

ตอนที่ 2 การรับรู้เกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้การผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ปี 2565 ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด (Close – ended Questionnaires) ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ โดยตอบว่าได้รับ ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน และตอบไม่รับ ให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน

ตอนที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตทุเรียนของเกษตรกร เป็นคำถามเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตทุเรียนของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับค่าวัสดุ ค่าใช้จ่ายการผลิต ค่าแรงงาน ผลผลิต ราคาและรายได้

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด เพื่อประเมินระดับความรุนแรงของปัญหา ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับด้านการผลิต ได้แก่ น้ำ ดิน การปลูก ปุ๋ยและธาตุอาหาร การตัดผล การตัดแต่งกิ่ง โรคและแมลง การเก็บเกี่ยว การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เงินทุน ระบบน้ำและไฟฟ้า ด้านระบบมาตรฐานการผลิตทุเรียน ด้านการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การรวมกลุ่มเกษตรกร ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ แบบรายบุคคล แบบกลุ่ม แบบมวลชน ด้านการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยกำหนดข้อคำถามในลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ และกำหนดค่าเฉลี่ยของคะแนน ดังนี้ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 (น้อยที่สุด) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 (น้อย) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 (ปานกลาง) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 (มาก) และค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 (มากที่สุด)

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด เพื่อประเมินระดับความรุนแรงของปัญหา ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับด้านการผลิตและการตลาด โดยกำหนดข้อคำถามในลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ และกำหนดค่าเฉลี่ยของคะแนน ดังนี้ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 (น้อยที่สุด) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 (น้อย) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 (ปานกลาง) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 (มาก) และค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 (มากที่สุด)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 159 ราย ในอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2566 - มิถุนายน 2566 ซึ่งข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง โดยผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนัดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ จำนวน 159 คน จากนั้นเก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ได้จำนวน 159 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล การส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร ในอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive statistics) โดยการหาค่าทางสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) และการจัดอันดับ

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.6) อายุเฉลี่ย 54.30 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 86.2) ปลูกทุเรียนสืบทอดจากบรรพบุรุษ ถือครองพื้นที่เป็นของตนเองเฉลี่ย 5.40 ไร่ เป็นสวนเดี่ยว (ร้อยละ 69.2) ปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองทั้งหมด มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.50 คน แรงงานจ้างชั่วคราวเฉลี่ย 2.27 คน รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 1,621,245.28 บาท/ปี รายจ่ายการผลิตทุเรียนเฉลี่ย 482,298.55 บาท/ปี ส่วนใหญ่ใช้ทุนตนเอง (ร้อยละ 63.2) และมีหนี้สินเฉลี่ย 1,268,987.34 บาท

2. การรับรู้และการปฏิบัติตามหลักวิชาการเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร

การรับรู้เกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง มีการรับรู้การผลิตและการตลาดทุเรียน โดยเมื่อพิจารณาการผลิตและการตลาดทุเรียน ดังนี้

2.1 น้ำ พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 94.3 ระยะชักรับการออกดอกควรให้น้ำ 10-14 วัน ร้อยละ 73.0 ระยะ 10 วันหลังดอกบาน ควรให้น้ำ 100 ลิตร/ต้น/วัน และร้อยละ 52.2 ระยะ 8 -10 สัปดาห์ หลังดอกบาน ควรให้น้ำปริมาณ 300 ลิตร/ต้น/วัน ตามลำดับ

2.2 ดิน พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 100 สภาพดินที่เหมาะสม คือ ดินไม่อมน้ำ มีการระบายน้ำได้ดี ไม่ท่วมขัง ร้อยละ 95.6 ดินที่ดีควรมีระดับค่าความเป็นกรด - ด่าง อยู่ที่ 5.5 - 6.5 และร้อยละ 84.9 สภาพดินที่เหมาะสมควรมีหน้าดินไม่น้อยกว่า 50 ซม. ตามลำดับ

2.3 การปลูก พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 95.0 ต้นกล้าทุเรียนต้องมีความแข็งแรง ไม่เป็นโรค ระบบรากสมบูรณ์ ร้อยละ 88.1 ทุเรียนที่ปลูกใหม่ควรมีการพรางแสงให้กับต้นเพื่อป้องกันการเหี่ยวเฉา ร้อยละ 84.9 การปลูกทุเรียนในภาคตะวันออกสามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ การปลูกแบบยกโคน การปลูกแบบยกร่อง และการปลูกแบบพื้นเรียบ ร้อยละ 74.8 รูปแบบการปลูกสามารถแบ่งประเภทการปลูกได้ 4 ประเภท คือ การปลูกต้นเดี่ยว การปลูกต้นคู่ การปลูกระยะชิดและการปลูกแบบเสริมราก และร้อยละ 45.3 ควรมีระยะปลูกอย่างน้อย 8x8 เมตร เนื่องจากทุเรียนเป็นไม้ผลทรงพุ่มขนาดใหญ่และโตเร็ว ตามลำดับ

2.4 การใส่ปุ๋ย พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 100 การใส่ปุ๋ยสามารถให้ได้ 2 ทางคือ ทางดินและทางใบ ร้อยละ 98.7 การปลูกในปีแรกทำโคนครั้งที่ 1-3 ควรใส่ปุ๋ยคอก อัตรา 5 กิโลกรัม/ต้น ร้อยละ 98.7 หลังการเก็บเกี่ยวควรมีการให้ปุ๋ยเพื่อบำรุงต้นทุเรียน ร้อยละ 98.7 การส่งเสริมคุณภาพเนื้อควรรีใช้ปุ๋ยสูตร 13-13-21 หรือ 0-0-50 อัตรา 1-2 กิโลกรัม/ต้น และร้อยละ 92.5 การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของดินสามารถช่วยลดต้นทุนค่าปุ๋ยได้ ตามลำดับ

2.5 การตัดแต่งผล พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 98.7 ตัดแต่งผลที่มีรูปทรงบิดเบี้ยว ก้นจิบ เก็บผลที่มีลักษณะหนามสวย ขั้วผลใหญ่ ร้อยละ 98.7 ควรผลิตผลทุเรียนรุ่นที่มีผลผลิตน้อยกว่าออก ร้อยละ 96.2 มีการรับรู้การตัดแต่งผลช่วยลดการแพร่กระจายของโรคและแมลง ร้อยละ 64.8 มีการรับรู้ผลกลุ่ม ๆ ละ 2 - 4 ผล ห่างกันกลุ่มละ 1 - 2 เมตร และร้อยละ 80.5 ผลเดี่ยว ควรให้มีระยะระหว่างผล 30 - 50 เซนติเมตร ตามลำดับ

2.6 การตัดแต่งกิ่ง พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 98.7 การตัดแต่งกิ่งทำให้ทรงพุ่ม ปลอดภัยโปร่งมีการถ่ายเทอากาศได้ดี ร้อยละ 96.9 การตัดแต่งกิ่ง ตัดกิ่งที่เป็นโรคกิ่งขนาดเล็กกิ่งที่เสียหายจากโรคและแมลงทำลาย ร้อยละ 91.8 หลังจากปลูกประมาณ 1.0 - 1.5 ปี ควรตัดแต่งให้มีลำต้นเดี่ยวโดยยึดหลักต้นทุเรียนต้องมีทรงต้นโปร่ง โครงสร้างต้นแข็งแรงสวยงามสม่ำเสมอ ร้อยละ 88.7 การตัดแต่งกิ่งไม่ได้ทำให้ต้นทุเรียนชะงักการเจริญเติบโตและทำให้ผลผลิตต่ำลง ร้อยละ 86.2 การตัดแต่งกิ่งช่วยพัฒนาของลูกทุเรียนดียิ่งขึ้น ตามลำดับ

2.7 ศัตรูพืช พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 96.9 โรครากรเน่าและโรคโคนเน่า ลักษณะอาการต้นที่เริ่มเป็นโรคจะพบว่าใบไม่เป็นมันสดใส ค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีเหลืองซีดและใบร่วง ร้อยละ 94.3 โรคแอนแทรคโนสแพร่กระจายโดยลมและฝน พัดพาโรคจากใบและกิ่งสู่ดอก ทำให้ดอกร่วง ร้อยละ 83.6 โรคใบจุดเชื้อรา แพร่ระบาดทางลม ฝน จากเนื้อเยื่อใบที่แห้งตายตกค้างที่ต้นหรือใต้โคนต้น ร้อยละ 77.4 หนอนเจาะเมล็ดทุเรียน หนอนชนิดนี้เมื่อเข้าทำลายภายในผลทุเรียนจะไม่สามารถสังเกตจากลักษณะภายนอกได้ และร้อยละ 61.0 แมลงหนูนอาศัยอยู่ในดินลึก 15 ซม. กัดกินรากทุเรียน ตามลำดับ

2.8 การเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 98.7 วิธีเก็บเกี่ยว สังเกตก้านผล ก้านผลจะแข็งและมีสีเข้มขึ้น เมื่อลูบจะรู้สึกสากมือ ร้อยละ 96.2 การเก็บเกี่ยวทุเรียนแก่ต้องมีแรงงานที่มีความชำนาญ ร้อยละ 94.3 สังเกตหนาม ปลายหนามแหลมมีสีน้ำตาลเข้ม เปราะและหักง่าย ร้อยละ 88.7 หยดพ่นสารเคมี ทุกชนิดก่อนเก็บเกี่ยว

อย่างน้อย 15 วัน เพื่อป้องกันสารเคมีตกค้าง ร้อยละ 74.8 ทุเรียนคุณภาพดีจะต้องตัดเมื่อสุก 75-90 เปอร์เซ็นต์บนต้น ตามลำดับ

2.9 การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 98.1 ควรมีสถานที่เก็บรักษาทุเรียนที่สะอาด ปลอดภัยปราศจากสัตว์แมลงและเชื้อโรค ร้อยละ 97.5 ควรมีการคัดแยกทุเรียนที่ไม่สมบูรณ์ออกจากทุเรียนที่ได้คุณภาพ ร้อยละ 93.7 อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายต้องสะอาด ปราศจากสิ่งปนเปื้อนที่จะเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ร้อยละ 75.5 การเก็บทุเรียนไว้ในห้องเย็น อุณหภูมิ 14 -15 องศาเซลเซียส ช่วยชะลอการเปลี่ยนแปลงคุณภาพ และทำให้เก็บรักษาทุเรียนได้นาน 10 -16 วัน ร้อยละ 67.9 สารเคมีฟอน คือ สารเร่งการแก่ของทุเรียน ตามลำดับ

2.10 ผลผลิต/ผลิตราก พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 97.5 ทุเรียนที่มีคุณค่าทางการตลาดคือ ไม่มีศัตรูพืชที่มีผลกระทบต่อกลิษณะภายนอกของผลทุเรียน ไม่มีร่องรอยความเสียหายจากศัตรูพืชที่มีผลกระทบต่อกลิษณะของเนื้อทุเรียน และไม่มี ความเสียหาย เนื่องจากอุณหภูมิต่ำและ/หรืออุณหภูมิสูง ร้อยละ 96.2 ทุเรียนที่มีคุณค่าทางการตลาด คือ ทุเรียนที่เป็นทุเรียนทั้งผลที่มิใช่ผล ไม่มีรอยแตกที่เปลือก ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ไม่มีโรคและแมลงเข้าทำลาย ร้อยละ 96.9 ทุเรียนที่มีคุณค่าทางการตลาดคือ เมื่อผลทุเรียนสุก ไม่มีความผิดปกติของเนื้อ ได้แก่ เตาเผา และเนื้อแกน ไม้ซึม ถ้ามีอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือรวมกันต้องไม่เกิน 5% ของส่วนที่บริโภคได้ ร้อยละ 95.6 ทุเรียนที่มีคุณค่าทางการตลาด คือ ผลทุเรียนต้องแก่ได้ที่ขึ้นกับพันธุ์ ฤดูกาล และแหล่งที่ปลูก มีการจัดการหลังการ เก็บเกี่ยว การบรรจุและการขนส่งอย่างระมัดระวัง เพื่อให้อยู่ในสภาพที่ยอมรับได้เมื่อถึงปลายทาง ร้อยละ 91.8 ทุเรียนที่ด้อยคุณค่าทางการตลาด คือ ทุเรียนที่มีรูปทรงบิดเบี้ยวผลมีขนาดเล็กหรือใหญ่เกินไปผลผลิตเน่าเสียเนื่องจากมีโรคและแมลงเข้าทำลาย ตามลำดับ

2.11 การกำหนดราคา พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 73.0 ทุเรียนจะมีราคาสูงขึ้นถ้าผลผลิตมีไม่เพียงพอและราคาเป็นไปตามกลไกตลาด เกษตรกรไม่มีการรับรู้ร้อยละ 27.0 ทุเรียนจะมีราคาสูงขึ้นถ้าผลผลิตมีไม่เพียงพอและราคาเป็นไปตามกลไกตลาด ตามลำดับ

2.12 การจัดจำหน่าย พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 96.2 การขายผ่านพ่อค้าคนกลาง คือ คนกลางที่ทำหน้าที่รับซื้อทุเรียนมาครอบครองแล้วขายต่อได้ผลตอบแทนในรูปของกำไร ได้แก่ พ่อค้าส่ง พ่อค้าปลีก ร้อยละ 94.3 การขายตามราคาท้องตลาดหรือขายรายวัน ลักษณะนี้เกษตรกรจะตัดผลทุเรียนเองแล้วนำไปจำหน่ายยังแผงรับซื้อโดยไม่มีการผูกขาดกับพ่อค้าคนกลางรายใดรายหนึ่ง ร้อยละ 89.3 การขายตรงต่อผู้บริโภคโดยขายตรงผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์เกษตรกรจะเป็นผู้เก็บเกี่ยวและขนส่งถึงมือผู้บริโภคโดยตรงเลย ร้อยละ 71.7 การขายตรงผ่านพ่อค้าคนกลาง การเก็บเกี่ยวผลผลิตจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของพ่อค้าคนกลางเท่านั้น ร้อยละ 49.7 พ่อค้าคนกลางมารับซื้อเหมาต้นโดยให้ราคาต่อต้นตามตกลงซึ่งพ่อค้าผู้เหมาจะเป็นผู้ดูแลสวนทุเรียนเองทั้งหมดหลังจากตกลงเหมาเรียบร้อยแล้ว ตามลำดับ

2.13 การส่งเสริมการตลาด พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ ร้อยละ 93.1 เครื่องมือการส่งเสริมการตลาดมีด้วยกัน 5 วิธี คือ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การขายโดยใช้พนักงานขาย และการตลาดทางตรง ร้อยละ 89.3 การส่งเสริมการตลาดโดยการประชาสัมพันธ์/การโฆษณา เกษตรกรสามารถทำการประชาสัมพันธ์/การโฆษณาการขายทุเรียนในฟาร์มของตนเองได้ ร้อยละ 87.4 การส่งเสริมการตลาดโดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Website Facebook และ Line เป็นการขายตรงของเกษตรกร ร้อยละ 85.5 การส่งเสริมการตลาดอาจมีค่าใช้จ่ายสูงเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงตัวผลิตภัณฑ์และเห็นคุณค่าในตัวผลิตภัณฑ์และเกิดความ ต้องการซื้อ และร้อยละ 81.8 การส่งเสริมการตลาดโดยการขายตามราคาท้องตลาดหรือขายรายวันที่ตลาดกลางผลไม้มตามลำดับ

3. ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตทุเรียนของเกษตรกร

ต้นทุนในการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบ ค่าใช้จ่ายในการผลิตและค่าแรงงานการผลิตทุเรียนของเกษตรกร จะมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เกิดขึ้น ดังนี้

3.1 ค่าใช้จ่ายการผลิต

3.1.1 ปุ๋ยอินทรีย์เคมี พบว่า เกษตรกรมีค่าปุ๋ยอินทรีย์เคมี เฉลี่ย 63,823.02 บาท (SD = 53,938.31)

3.1.2 ค่าสารเคมี+ธาตุอาหารรวม พบว่า เกษตรกรมีค่าสารเคมี+ธาตุอาหารรวม เฉลี่ย 87,168 บาท (SD = 72,358.18)

3.1.3 ค่าไฟฟ้า พบว่า เกษตรกรมีค่าไฟฟ้า เฉลี่ย 30,556.41 บาท (SD = 25,999.06)

3.1.4 ค่าโยกย้าย พบว่า เกษตรกรมีค่าโยกย้าย เฉลี่ย 37,479.53 บาท (SD = 31,623.65)

3.1.5 ค่าน้ำมัน พบว่า เกษตรกรมีค่าน้ำมัน เฉลี่ย 9,985.55 บาท (SD = 8,253.67)

3.1.6 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ พบว่า เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เฉลี่ย 87,510.63 บาท (SD = 73,729.91)

3.2 รวมรายจ่ายในการผลิตทุเรียนทั้งหมดปี 2565 (บาท/ไร่) พบว่า เกษตรกรมีรายจ่ายในการผลิตทุเรียน เฉลี่ย 316,504.28 บาท (SD = 264,699.74)

3.3 ปริมาณผลผลิตรวม (กิโลกรัม/ปี 2565) พบว่า เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตรวม เฉลี่ย 15,517.02 กิโลกรัม (SD = 12,940.71)

3.4 รวมรายได้จากการผลิตทุเรียนทั้งหมดในปี 2565 (บาท/ไร่) พบว่า เกษตรกรมีรายได้ทั้งหมดจากการผลิตทุเรียนในปี (2565) เฉลี่ย 226,121.98 บาท/ไร่ (SD = 10,011.339)

3.5 รวมรายได้จากการผลิตทุเรียนทั้งหมดในปี 2565 (บาท) พบว่า เกษตรกรมีรายได้ทั้งหมดจากการผลิตทุเรียนในปี (2565) เฉลี่ย 2,795,995.503 บาท (SD = 2,376,470.865)

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร ประกอบด้วยความต้องการการส่งเสริมด้านการผลิต ความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ความต้องการการส่งเสริมด้านการตลาด และความต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อใช้วัดระดับความต้องการของเกษตรกร ดังนี้

4.1 ความต้องการการส่งเสริมด้านการผลิต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการด้านการผลิตของเกษตรกร โดยเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน (Table 1)

ตารางที่ 1 ความต้องการด้านการผลิต

(n = 159)

ประเด็นการผลิต	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ	อันดับ
โรคและแมลง	4.00	0.78	มาก	1
การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	3.83	1.06	มาก	2
ปุ๋ยและธาตุอาหาร	3.80	1.15	มาก	3
น้ำ	3.77	1.16	มาก	4
การตัดแต่งกิ่ง	3.74	1.12	มาก	5
ดิน	3.73	1.17	มาก	6
การเก็บเกี่ยว	3.60	1.10	มาก	7
การปลูก	3.62	1.16	มาก	8
การตัดแต่งผล	3.58	1.23	มาก	9
รวม	3.74	1.10	มาก	

Table 1 ความต้องการด้านการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านการผลิต ระดับมาก เฉลี่ย 3.74 ดังนี้ อันดับ 1 ด้านโรคและแมลง ระดับมาก เฉลี่ย 4.00 รองลงมาด้านการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เฉลี่ย 3.83 อันดับ 3 ด้านปุ๋ยและธาตุอาหาร ระดับมาก เฉลี่ย 3.80 อันดับ 4 ด้านน้ำ ระดับมาก เฉลี่ย 3.77 อันดับ 5 ด้านการตัดแต่งกิ่ง ระดับมาก เฉลี่ย 3.74 อันดับ 6 ด้านดิน ระดับมาก เฉลี่ย 3.73 อันดับ 7 ด้านการเก็บเกี่ยว ระดับมาก เฉลี่ย 3.60 อันดับ 8 ด้านการปลูก ระดับมาก เฉลี่ย 3.62 และอันดับสุดท้าย ด้านการตัดแต่งผล ระดับมาก เฉลี่ย 3.58 ตามลำดับ

4.2 ความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตของเกษตรกร พิจารณาในแต่ละด้าน (Table 2)

ตารางที่ 2 ความต้องการด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

(n = 159)

ประเด็นการสนับสนุน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ	อันดับ
เงินทุน	4.67	0.59	มากที่สุด	1
ระบบน้ำและไฟฟ้า	4.18	1.16	มาก	2
ระบบมาตรฐานการผลิตทุเรียน	4.02	1.04	มาก	3
รวม	4.29	0.93	มากที่สุด	

Table 2 ความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตของเกษตรกร พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.29 ดังนี้ อันดับ 1 เกษตรกรมีความต้องการด้านเงิน ระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.67 รองลงมาด้านระบบน้ำและไฟฟ้า ระดับมาก เฉลี่ย 4.18 และอันดับสุดท้ายด้านระบบมาตรฐานการผลิตทุเรียน ระดับมาก เฉลี่ย 4.02 ตามลำดับ

4.3 ความต้องการด้านการตลาด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการด้านการตลาดของเกษตรกร พิจารณาในแต่ละด้าน (Table 3)

ตารางที่ 3 ความต้องการด้านการตลาด

(n = 159)

ประเด็นการตลาด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ	อันดับ
การประชาสัมพันธ์	4.09	1.08	มาก	1
การรวมกลุ่มเกษตรกร	4.02	1.03	มาก	2
รวม	4.05	1.05	มาก	

Table 3 ความต้องการด้านการตลาด พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ระดับมาก เฉลี่ย 4.05 ดังนี้ อันดับ 1 เกษตรกรมีความต้องการด้านการประชาสัมพันธ์ ระดับมาก เฉลี่ย 4.09 และรองลงมาด้านการรวมกลุ่มเกษตรกร ระดับมาก เฉลี่ย 4.02 ตามลำดับ

4.4 ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร พิจารณาในแต่ละด้าน (Table 4)

ตารางที่ 4 ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร

(n = 159)

วิธีการส่งเสริม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ	อันดับ
วิธีการแบบกลุ่ม	3.86	1.07	มาก	1
วิธีการแบบรายบุคคล	3.84	1.09	มาก	2
วิธีการแบบมวลชน	3.50	1.18	มาก	3
รวม	3.73	1.11	มาก	

Table 4 ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร ระดับมาก เฉลี่ย 3.73 ดังนี้ อันดับ 1 ความต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม ระดับมาก เฉลี่ย 3.86 รองลงมาความต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล ระดับมาก เฉลี่ย 3.84 และอันดับสุดท้ายความต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน ระดับมาก เฉลี่ย 3.50 ตามลำดับ

4.5 ความต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร พิจารณาในแต่ละด้าน (Table 5)

ตารางที่ 5 ความต้องการด้านหน่วยงานส่งเสริมการเกษตร

(n = 159)

หน่วยงาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ	อันดับ
กรมวิชาการเกษตร	4.54	0.63	มากที่สุด	1
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรฯ	3.93	1.02	มาก	2
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร	3.84	1.05	มาก	3
รวม	4.10	0.9	มาก	

Table 5 ความต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตร พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตร ระดับมาก เฉลี่ย 4.10 ดังนี้ อันดับ 1 เกษตรกรต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตรจากกรมวิชาการเกษตร ระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.54 รองลงมา เกษตรกรต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตรจากสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ระดับมาก เฉลี่ย 3.93 อันดับสุดท้าย เกษตรกรต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตรจากสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร (สวพ.) ระดับมาก เฉลี่ย 3.84 ตามลำดับ

4.6 ภาพรวมความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร ประกอบด้วย ประเด็นด้านการผลิต ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ด้านการตลาด ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร และด้านการส่งเสริมการเกษตร (Table 6)

ตารางที่ 6 ภาพรวมความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียน

(n = 159)

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ	อันดับ
การสนับสนุนปัจจัยการผลิต	4.28	0.93	มากที่สุด	1
การส่งเสริมการเกษตร	4.10	0.9	มาก	2
การตลาด	4.09	1.08	มาก	3
การผลิต	3.74	1.10	มาก	4
วิธีการส่งเสริมการเกษตร	3.73	1.11	มาก	5

Table 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร โดยเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า อันดับ 1 เกษตรกรมีระดับความต้องการด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.28 รองลงมา เกษตรกรมีระดับความต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตร ระดับมาก เฉลี่ย 4.10 อันดับ 3 เกษตรกรมีระดับความต้องการด้านการตลาด ระดับมาก เฉลี่ย 4.09 อันดับ 4 เกษตรกรมีระดับความต้องการด้านการผลิต ระดับมาก เฉลี่ย 3.74 และอันดับสุดท้าย เกษตรกรมีระดับความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร ระดับมาก เฉลี่ย 3.73 ตามลำดับ

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร ดังนี้

5.1 ภาพรวมปัญหาเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการส่งเสริมการผลิต (Table 7)

ตารางที่ 7 ภาพรวมปัญหาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียน

(n = 159)

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับปัญหา	อันดับ
การผลิต	3.62	1.15	มาก	1
การตลาด	3.60	1.19	มาก	2
การส่งเสริมการผลิต	3.00	1.39	ปานกลาง	3
รวม	3.41	1.24	มาก	

Table 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของปัญหาของการส่งเสริมการผลิต และการตลาดทุเรียนของเกษตรกร ระดับมาก เฉลี่ย 3.41 โดยเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า เกษตรกร มีปัญหาด้านการผลิต ระดับมากเฉลี่ย 3.62 รองลงมาเกษตรกรมีปัญหาด้านการตลาด ระดับมาก เฉลี่ย 3.60 และอันดับสุดท้ายเกษตรกรมีปัญหาด้านการส่งเสริมการผลิต ระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.00 ตามลำดับ

5.2 ภาพรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร ใช้คำถามลักษณะปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถเสนอข้อเสนอแนะได้อย่างเสรี (free response) ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะด้านการผลิต ข้อเสนอแนะด้านการตลาดและข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการผลิต และข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยเมื่อพิจารณาแยกออกรายละเอียดตามประเด็นระดับปัญหา ดังนี้

5.2.1 ด้านการผลิต

(1) ด้านน้ำและดิน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรอยากได้ความรู้เรื่องดิน น้ำ และสารปรับปรุงบำรุงดินจากภาครัฐ เพื่อแก้ปัญหาดินเป็นกรดและลดต้นทุนการผลิต เช่น การดำนน้ำจากแหล่งน้ำชลประทาน เนื่องจากปริมาณน้ำในแหล่งธรรมชาติเริ่มไม่เพียงพอ อยากให้มีการส่งน้ำให้เพียงพอโดยให้มีการส่งท่อน้ำในทุกพื้นที่

(2) ด้านการปลูกและการดูแลรักษา จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันมีการแข่งขันการปลูกทุเรียนสูง มีโรคพืชระบาดเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ต้นกล้ามีราคาแพง ค่าปุ๋ย ค่ายาแพง อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้ วิธีการดูแลรักษา ตามหลักวิชาการเรื่องการปลูกทุเรียน ที่มีระยะปลูกตั้งแต่ 8X8 ไปจนถึง 10X10 เกษตรกรจึงแนะนำให้ปลูกตามระยะที่ใช้เครื่องมือทางการเกษตรเข้าพื้นที่ในสวนได้สะดวก

(3) ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรอยากได้ความรู้ทางด้านวิชาการ เช่น เสนออยากให้ภาครัฐจัดอบรมวิธีทุเรียนแก่ เนื่องจากต้องการให้ทุเรียนแก่มีราคาที่สูงกว่าทุเรียนอ่อนอย่างชัดเจน และจัดอบรมเรื่องการเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวที่มีคุณภาพ

5.2.2 ด้านการตลาด จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรเสนออยากให้มีการตรวจสอบคุณภาพของผลทุเรียนที่ส่งออกไปยังต่างประเทศให้มีเปอร์เซ็นต์แบ่งที่ผ่านคุณภาพตามที่สำนักงานเกษตรกำหนดตลอดฤดูกาลเก็บเกี่ยว อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการส่งออกทุเรียน อยากให้มีการรวมตัว มีการขยายตลาดและมิตตลาดใกล้เคียงชุมชนบาง

5.2.3 ด้านการส่งเสริมการผลิต จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรเสนออยากให้มีการพัฒนาแอปพลิเคชันในการพยากรณ์อากาศให้เกษตรกรเข้าถึงได้ง่ายและแม่นยำ อยากส่งเสริมและแนะนำให้ผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับทุเรียนได้รู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียน อยากให้จัดอบรมเทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ และอยากให้ภาครัฐที่เกี่ยวข้องพาดูงานที่ทำสวนสำเร็จแล้ว เพื่อเอามาเปรียบเทียบกับสวนที่เราทำ

5.2.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรเสนอ อยากให้มีการประชาสัมพันธ์ทางโซเชียลมีเดีย และควรให้ความรู้ในส่วนของเกษตรกรให้เท่าเทียมกันเพื่อยกระดับความรู้ไปพร้อมกันในการผลิต และต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนยกระดับทุเรียนให้เป็นสินค้า GI

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 51.6 เป็นเพศหญิง สอดคล้องใกล้เคียงกับ วิโรจน์ ลียาภาศ (2564) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี พบว่า ร้อยละ 55.9 เพศหญิงและสอดคล้องใกล้เคียงกับ ณัฐริการ มากท่าแซะ และพวงเพ็ญ ชูรินทร์ (2564) ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกทุเรียนของเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 50.5 เกษตรกรเป็นเพศหญิง ซึ่งแตกต่างกับ วนิดา เจริญทอง (2560) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และแตกต่างกับประพันธ์พงษ์ ไหมเพย (2561) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกรอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ร้อยละ 63.2 เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่อายุเฉลี่ย 54.3 ปี ซึ่งสอดคล้องใกล้เคียงกับประพันธ์พงษ์ ไหมเพย (2561) พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 50.6 ปี และสอดคล้องใกล้เคียงกับวนิดา เจริญทอง (2560) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนเฉลี่ย 48.02 ปี ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 30.2 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ ประเสริฐ บัวทอง (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกรในตำบลอาจศิรินทร์ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งแตกต่างกับวนิดา เจริญทอง (2560) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความแตกต่างนี้อาจเนื่องมาจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน อายุเฉลี่ยที่ค่อนข้างสูงสะท้อนถึงปัญหาการสืบทอดอาชีพ

เกษตรกรรมของเกษตรกรรุ่นใหม่ เนื่องจากพื้นที่จังหวัดระยอง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งอุตสาหกรรม ทำให้ลูกหลานของเกษตรกรไม่สนใจประกอบอาชีพภาคการเกษตร และอายุเฉลี่ยสูงยังสอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรมของ Rogers (2003) ที่ระบุว่าอายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 44.0 มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.5 คน สอดคล้องใกล้เคียงกับ ประพันธ์พงษ์ ไหมเพย (2561) พบว่า แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.2 คน ซึ่งแตกต่างกับ วนิดา เจริญทอง (2560) พบว่า มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 1.84 คน แหล่งเงินทุน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 84.9 มีแหล่งเงินทุนในการผลิตทุเรียนเป็นทุนส่วนตัว สอดคล้องใกล้เคียงกับ ประพันธ์พงษ์ ไหมเพย (2561) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 45.8 ใช้เงินทุนของตัวเองเป็นแหล่งเงินทุนในการผลิตทุเรียน ภาระหนี้สิน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 35.8 ไม่มีหนี้สิน และร้อยละ 49.7 มีหนี้สิน เฉลี่ย 1,589,259.26 บาท ซึ่งแตกต่างกับ ประพันธ์พงษ์ ไหมเพย (2561) พบว่า ภาระหนี้สินภาคการเกษตรมีหนี้สิน เฉลี่ย 153,043.9 บาท

2. การรับรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกร ร้อยละ 100 มีการรับรู้และการปฏิบัติในระดับสูงเกี่ยวกับการผลิตทุเรียน โดยเฉพาะด้านดินและการใส่ปุ๋ย และร้อยละ 73.0 มีการรับรู้ด้านการกำหนดราคาน้อยที่สุด ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของไพบูลย์ สกิตโกศลวงศ์ และพนามาศ ตรีวรณกุล (2563) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 92.74 รับรู้การตลาดทุเรียนด้านการส่งเสริมการตลาดเกษตรกรมีการรับรู้ด้านราคา และร้อยละ 52.99 การที่เกษตรกรมีการรับรู้ด้านการกำหนดราคาน้อย สอดคล้องกับแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดของ Kotler และ Armstrong (2018) ที่ชี้ให้เห็นว่าราคาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการตลาด ที่เกษตรกรควรให้ความสำคัญมากขึ้น และในสถานการณ์ปัจจุบันเกษตรกรการผลิตทุเรียนต้องเผชิญปัญหาด้านสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวน ทำให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพและเกิดความเสียหายอย่างมากต่อกระบวนการผลิตทุเรียนของเกษตรกร

3. ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตทุเรียนของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตทุเรียนเฉลี่ย 316,504.28 บาท/ปี หรือประมาณ 25,507.29 บาท/ไร่ ซึ่งแตกต่างกับ ณัฐริการ์ มากทาแซะ และพวงเพ็ญ ชูรินทร์ (2564) พบว่า ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 18,500 บาท/ไร่/ปี ความแตกต่างนี้อาจเนื่องมาจากความแตกต่างของพื้นที่ ระดับการลงทุน และเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต อย่างไรก็ตาม รายได้จากการผลิตทุเรียนเฉลี่ย 2,708,438.51 บาท/ปี แตกต่างกับ ประพันธ์พงษ์ ไหมเพย (2561) พบว่า รายได้เฉลี่ย 846,852.6 บาท/ปี แสดงให้เห็นว่าการผลิตทุเรียนในพื้นที่อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง เป็นพื้นที่เหมาะสมในการปลูกทุเรียน เนื่องจากสภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ และส่วนใหญ่เกษตรกรมีการส่งออกทุเรียน ทำให้มีต้นทุนในการผลิตทุเรียนที่ต่ำ

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.28) โดยเฉพาะด้านเงินทุน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ที่ต้องการการลงทุนในระบบการผลิตที่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ ความต้องการด้านการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 4.00) สะท้อนถึงปัญหาการระบาดของศัตรูพืชที่รุนแรงขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิรัตน์ ธิยาภาศ (2564) สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้เกิดปัญหาการระบาดของโรคและแมลงที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรมีความต้องการด้านการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูทุเรียน เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านน้ำและดิน (ค่าเฉลี่ย = 3.75) เป็นปัญหาสำคัญที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้ขาดแคลนน้ำในการบริหารจัดการสวนทุเรียนของเกษตรกร ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจาก การใช้สารเคมีในปริมาณที่มาก ส่งผลให้ดินเสื่อมสภาพ จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงบำรุงดินอย่างสม่ำเสมอ อีกปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ คือ การขยายพื้นที่ปลูกทุเรียนที่เพิ่มมากขึ้น ข้อเสนอแนะ ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการน้ำและสร้างแหล่งกักเก็บน้ำในสวนทุเรียนเพื่อการบริหารจัดการที่ยั่งยืน และการพัฒนาแอปพลิเคชันด้านการเกษตรสอดคล้องกับแนวคิดการเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น รู้ดินรู้ปุ๋ย พยากรณ์สภาพอากาศ ตลอดจนการบริหารจัดการต้นทุน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร ในอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร เกษตรกรควรให้ความสำคัญในการจัดบันทึกรายรับรายจ่ายเป็นประจำ เนื่องจากสามารถช่วยในเรื่องการวางแผนและการบริหารจัดการเงินต้นทุน รายได้ และรายจ่าย และยังเป็นเครื่องมือควบคุมค่าใช้จ่ายได้อีกด้วยและเกษตรกรควรมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ
2. ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ควรคำนึงถึงองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิตที่จะนำมาเผยแพร่ให้กับเกษตรกรที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรสูงวัย ที่มีประสบการณ์ในการทำสวนทุเรียนค่อนข้างมาก และอีกประเด็นคือ เจ้าหน้าที่ควรให้คำแนะนำ และแนะแนวทางการแก้ไข เช่นในเรื่องการหาแหล่งทุนราคาถูก และอีกด้านคือ ด้านการส่งเสริมการเกษตร คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรส่งเสริมการทำเกษตรสมัยใหม่ให้ความรู้ จัดอบรม และศึกษาดูงานจากสวนที่ประสบผลสำเร็จแล้ว
3. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนในส่วนนี้ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับทุเรียน (GAP) รวมถึงทุเรียน GI ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนให้ทุเรียนที่ได้มาตรฐาน GAP และ GI จำหน่ายในราคาที่สูงกว่าทุเรียนที่ไม่มีใบรับรองมาตรฐาน
4. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกรอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ควรมีการส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปเปรียบเทียบและใช้ในการวางแผนการพัฒนา และการส่งเสริมการตลาดทุเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมชลประทาน. (2562). รายงานแผนแม่บทการพัฒนาภูมิคุ้มกันน้ำ จังหวัดระยอง. สืบค้นจาก http://opm.rid.go.th/backend/web/filemanager-uploads/source/opm-main/รายงานแผนงานจังหวัด/กลางและตะวันออก/new/17_10_2562/สขป9/5ระยอง.pdf
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). คู่มือการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- จินดา ขลิบทอง. (2554). กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* (หน่วยที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินตนาพร สันโดษ. (2551). การจัดการการผลิตทุเรียนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรดีที่เหมาะสมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิรภูมิ มงคล. (2557). ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐริการ มากท่าแซะ, และพวงเพ็ญ ชูรินทร์. (2564). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกทุเรียนของเกษตรกรหมู่ที่ 13 ตำบลนาขา อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 8(2), 45–62.
- ดาริน สุขหงษ์. (2562). การส่งเสริมการปลูกพืชตามเขตความเหมาะสมของพื้นที่ของเกษตรกรแปลงใหญ่ทุเรียนในจังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประพันธ์พงษ์ ใหม่เพย. (2561). การส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนของเกษตรกรอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประเสริฐ บัวทอง. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกรในตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพบุลย์ สติโรศลวงค์, และพนามาศ ตรีวรรณกุล. (2563). การจัดการการตลาดทุเรียนของเกษตรกรแปลงใหญ่ทุเรียน จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร*, 50(3), 239–252.
- ยงยุทธ เมืองจำ. (2547). สภาพการผลิตและการตลาดมังคุดในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- วนิดา เจริญทอง. (2560). แนวทางการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วีรณัฐ สียากาศ. (2564). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2563). ทุเรียน ราชานั่งผลไม้ไทย ถูกใจคนต่างแดน. สืบค้นจาก http://www.tpsso.moc.go.th/sites/default/files/thueriign_240863.pdf.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2564). มาตรฐานสินค้าเกษตร: การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับทุเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). สถิติการส่งออกสินค้าเกษตร. สืบค้นจาก <https://misapp.oae.go.th/product/ทุเรียน>
- เสนอ ภิรมจิตร์ผ่อง. (2545). การประเมินผลภาคปฏิบัติ. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2018). *Principles of marketing* (17th ed.). Harlow, England: Pearson Education.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). New York, NY: Free Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York, NY: Harper & Row.